

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

לפר' נח

ה'תשפ"א

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית.
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא פר' נח

אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ
דְרָרָה ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט.

ואילו בנה, שם ותרח, הגם שהיו צדיקים כנ"ל, לא ציוו את תולדותיהם אחריהם. ואשר על כן נכפל שמם, שכביכול תולדותיהם ומעשיהם הטובים הם לעצמם. לכן נכפל אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ, אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שָׁם שָׁם וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תְּרַח תְּרַח. לעצמם ולא לדורותיהם. עד שקם אברהם והנחיל לו ולדורותיו.

את שם את חם ואת יפת. (ו'י')

פירש רש"י (בסוף בראשית) והלא יפת הוא הגדול. אלא בתחילה אתה דורש את שהוא צדיק. והקשה השפתי חכמים ולחשוב יפת לפני חם. ותירץ בשם המהרש"ל שלא רצה להפסיק בסדר התולדה.

ולעומקו של מקרא י"ל, שלכן אמר יפת לבסוף, שאף שנראה צדיק יותר מחם, הרי הוא קשה ממנו. ודורותיו יוכיחו שרצו המתיוונים לשמד את ישראל. והמתחייא קשה מן ההורגו.

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק
תְּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו וְגו' (ו'ט')

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ. יש ליתן טעם מדוע נכפל שמו של נח. וכן של שם: אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שָׁם שָׁם בְּן מֵאֵת שָׁנָה (יא'י), וכן של תרח: וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תְּרַח תְּרַח הוֹלִיד אֶת אַבְרָם, (יא'כז').

ובמדרש רבה (פרשה לח), מובא, אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם בַּר פִּתְחָלָא, כָּל מִי שֶׁנִּכְפַּל שְׁמוֹ יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא, וְעוֹד שָׁם שְׁעֵשֶׂה תְּרַח תְּשׁוּבָה שְׁנֵא' לְאַבְרָהָם וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אַבְרָהָם בְּשָׁלוֹם.

ויש לשאול, מדוע אם כן לא נכפל שמם של אברהם יצחק ויעקב, ושאר הצדיקים.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שכאן גילה הכתוב תוקף עבודתם וצדיקותם של אברהם יצחק ויעקב כנגד הדורות הקודמים.

שכל תוקף עבודתם של האבות הק' היה כמבואר באברהם בפר' וירא (יח'ט) כִּי יִדְעָתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה

לעומקו של מקרא פר' נח

ולעומקו של מקרא יש לומר, שנח היה צריך סעד לתמכו מא' ועד ת', ונרמז בתיבה **אֶת** האֱלֹקִים הַתְּהַלֵּךְ נח, וכיצד היתה התמיכה, שהיה צריך לעוררו על כל צעד ושעל ולומר לו הַתְּהַלֵּךְ הַתְּהַלֵּךְ, הַתְּהַלֵּךְ.

ובאברהם הוא אומר האלקים אשר הַתְּהַלֵּכְתִּי לְפָנָיו. מאי לְפָנָיו, שהתהלכתי לפניו עוד לְפָנָי שאמר לי. בהתעוררות עצמית. ומה שאמר לו, קום הַתְּהַלֵּךְ, הוא בבחינת אין מזרזין אלא למזרזין. [ועיין עוד לקמן ו, טו'].

והנני משחיתם את-הָאָרֶץ (ו, יג)

פירש רש"י [לשון שני] את הארץ עם הארץ. כלומר שעם השחתת הארץ הנני משחיתם. ויש לשאול, הרי הארץ והשמים קיימים לעולם, ואינם נשחיתים? שהרי כך מבואר בפרשת האזינו, שהקב"ה מעיד בנו עדים שקיימים לעולם. אלא שהשחתה זו לארץ היא זמנית, כדי שיאבדו כל עושי עוולה. ועוד יש לשאול: אדמה

לכן גם בפרשתנו יפת נזכר רק לבסוף.

כִּי הַשְׁחִית כָּל בְּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ (ו, יב')

הַשְׁחִית כָּל בְּשָׂר. ההשחתה מן הבשר היא ולא מן הנשמה. שהנשמה היא מדיליה נפח, ולא תִּשְׁחָת. ככתוב שחת לו, לא. [האזינו]. ופירושו שם: שחת לעצמו ולא לו, שחת לעצמו ובשרו ולא לקב"ה, ולא לחלק שנפח בו.

אֶת הָאֱלֹקִים הַתְּהַלֵּךְ נח (ו, ט')

פירש רש"י, נח היה צריך סעד לתומכו שנאמר אֶת האלהים התהלך נח, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו שנאמר אשר התהלכתי לְפָנָיו (כד, מ'). [ועוד מביא רש"י שני אופנים לתיבה הַתְּהַלֵּךְ. לשעבר, כמו בנח, ולעתיד כבאברהם, קום הַתְּהַלֵּךְ (שם יג, יז)].

לעומקו של מקרא פר' נח

האדמה. כי כמים הפנים לפנים. שתהיה פנימיותו המתגלית בפניו עולה ונבדלת מן הארציות, ומשקה את אדמיותו והרי הוא כל יום כנברא מחדש על ידי בוראו מתוך אדמיותו. ואשר על כן אומר הנביא [יחזקאל] אדם אתם. ודרשו אתם קרואים אדם. שאתם מעלים את **האד** שבכם מתוך ארציותכם ומשקים את **אדמיותכם**, להיות לכם פנימיות של ה"מה". של **מה** ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה ולאהבה אותו מתוך פנימיותך, מתוך **פני האדם** אשר על כל **פני האדמה**. וזה שהעידה התורה על משה רבנו ענו **מכל האדם** אשר על **פני האדמה**. כיצד הגיע לדרגה כזו של ענו מכל האדם, באשר היה עולה מן הארציות להשקות בענותנותו את כל פני האדמה, כל **פני האדם** וכל **בני האדם**. ולזה אמרו אדם אתם. אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם.

ואשר על כן אמר הכתוב הנני משחיתם את הארץ, כדי שיניחו לארציותם וידבקו באד העולה מן הארץ להשקות פני אדמיותם.

מה חטאה. אלא **לעומקו של מקרא** יש לומר, שכאן נפרע מן הארץ שלא הוציאה עץ פרי אלא רק עץ עושה פרי. ונקראת בענין זה **ארץ** ולא אדמה, מלשון לְרִצוֹת עבד את אדוניו. וכעין שאמר "וביום פקדי ופקדתי". **ועוד**, כאן גילה רחמיו המרובים, שאינו חפץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה. כי מה הארץ אין לה השחתה, אף האדם, משעשה תשובה, אין לו השחתה. **ועוד יש לומר** שכך אמר: הנני משחיתם את **הארציות** שבבריות. וחכה עשרה דורות אולי יזנחו את ארציותם ויתעוררו לרוח הממלא שבתוכם. עד שבא נח שהכתוב מעיד עליו שהוא **איש האדמה**. דייקא נמי: **איש הארץ לא כתיב** אלא **איש האדמה**, וכפי שיבואר לקמן שאדמה מבטאת את **החלק הרוחני שבארציות**. שכן ממנה נברא האדם, שיהיה בעל רוחניות מעבר לגשמיותו. ומשראה את נח מתחבר לאדמה ולא לארץ, אמר הנני משחיתם את הארץ. את חבורם לארץ. וזה שאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. שהאד הוא הרוח של האדם, יפרד מן הארציות וישקה בטליו את הרוחניות שבאדמיותו. ואז תתגלה פנימיותו. לכן אמר פני

לעומקו של מקרא פר' נח

הגזילה והניאוף הבאים מן הגבהות. והכ' במילואה היא כ'פ'. שהוא ר"ת כל פה. שעל ידי התיבה, כל פה לך יודה. והג' של הניאוף והגזל ייחפך לג' של גמילות חסדים כפי שהיה בתיבה.

וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֲתָהּ וגו' (ו,טו')
וְזֶה. לא כאברהם שהתפלל על אנשי סדום, נח אינו מתפלל על אנשי דורו. ואשר על כן ירד מגדולתו שניתנה לו בתחילה שקראוהו בקריאת חיבה של נבואה זה ינחמנו. כמו זה הדבר אשר צוה ה'. ונח ירד מדרגה של נבואה, לדרגה של עשייה. וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֲתָהּ. והוא הסעד והתמיכה שהיה צריך לקבל מאלקיו להצלת דורו.

ויש אמנם להתבונן, מדוע לא יתפלל נח על אנשי דורו. והרי התורה העידה כי הוא צדיק תמים.

אלא צריך לומר, שמידותיו רמוזות לו בשמו. נח. שכל הוויתו היא נייחא. צדיק תמים אשר יעשה ככל אשר יצוהו אלקיו. אך ללא התעוררות

עֲשֵׂה לָךְ תִּבְתָּ עֲצִי-גֹפֶר וגו' וְכִפַּרְתָּ אֶתָּהּ מִבְּיַת וּמִחוּץ בְּכֹפֶר: (ו,י')

על דרך הרמז ובשימת לב יש לומר כי התיבה היתה כמין עולם קטן. וכשם שהעולם מתנהל על ידי מידותיו של הקב"ה, וכל מידותיו אינן אלא מידה כנגד מידה, כן התנהלה התיבה במידה של מידה כנגד מידה.

כנגד מה שגזלו וחמסו זה מזה, ולא נהגו בחסד וברחמים, יהיו צריכים לנהוג זה עם זה בתיבה בחסד ורחמים, ותחת היותם כופרים בחסדיו של מקום, יהיו צריכים להיות תלויים בתיבה בחסדי המקום, ותחת אשר השחית כל בשר וכו' נאסרו בתיבה על פריה ורביה.

והנה המבקש כפרה על כפירתו צריך להיות תוכו כברו. לכן אמר מִבְּיַת וּמִחוּץ בְּכֹפֶר. והוא בדרך של לשון נופל על לשון. ולכן צריך לכסות את הגֹפֶר בְּכֹפֶר. שגֹפֶר הנכתבת באות ג' תרמוז על ג' שהוא מלשון גזל ומלשון ניאוף, גייפתא. והמילה כֹפֶר בכ' הוא מלשון כפוף. לכפוף את גבהות לבו שהביאה להשחיתה. והכפופות קומה תכסה על פשעי

לעומקו של מקרא פר' נח

אברהם לְמִצְוֹת הַמִּילָה. שבזה הוציא את התיבה ואת ההברה אל הפועל של הַמִּילָה. ואף כי מילתו היתה בערוב ימיו, הרי חכה כל ימיו לציווי ה' בבחינת מתי יבוא לידי ואקיימנה. והרי זה יסוד התפילה. לצפות תמיד מתי תבוא לידי התפילה, ואקיימנה. וכפי שאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו. (ברכות כא, א).

ואשר על כן אברהם התפלל על אנשי דורו, ונח לא השכיל לעשות כן, ונשאר בתיבתו. ואף כי יצא ממנה, בעל-כרחו יצא ממנה, כפי שבעל כרחו נכנס אליה, וכפירוש רש"י על הפסוק (ח, יז) 'כָּל-הַתְּיָה אֲשֶׁר-אַתָּה וגו' (הוציא) הִיִּצֵא אֶתָּה. הוציא כתיב הִיִּצֵא קרי, אמור להם שיצאו, הוצֵא, אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שכיון הכתוב גם לנח עצמו. שאם גם הוא לא ירצה לצאת יוציא עצמו בעל כרחו. אלא שדבר הכתוב לשון כבוד לנח, שנאמר הִיִּצֵא אֶתָּה. ולכן לא פעלה עליו התיבה דבר ונשאר נייחא כאילו מכונס עדין בתיבתו.

מעצמו. ותפילה צורך פנימי והתעוררות פנימית גדולה היא. וזה בדרגת אברהם יִמְצָא ולא בדרגת נח.

ועל דרך הצח יֵאָמֵר, שתּרמוז הפרשה לכחה של תפילה. שכן דרך המתפלל לעיין בתיבה הכתובה לפניו. ועל פי נקודותיה להפוך אותה להברה מדוברת על ידי נפחת הרוח וקריאת הגרון וגלגול הלשון. ועל ידי צירוף הברה להברה, נוצרת המילה. אותה מילה העולה לפני כסא הכבוד לפני קונה.

ונח, שמידתו כנ"ל היתה נייחא, גם תיבתו על פני המים היתה נייחא, וכן תיבות תפילותיו היו כולן נייחא, ועדין לא נהפכה אצלו התיבה להברה, וההברה לא הפכה למילה. וזה שנרמז בהיותו צדיק תמים, שאמרו שנולד מהול, ולא הוצרך למעשה המילה.

ולעומקו של מקרא, לא זכה למלל מילה, אלא נשאר בתיבה ללא מילה. לכן לא השכיל להתפלל על דורו. אבל באברהם, הפכה התיבה להברה, שהיא חלק בלתי נפרד משמו. אברהם, המרמז על הברה וההברה למילה, והמילה לתפילה. לכן זכה

לעומקו של מקרא פר' נח

סרסוהו ודרשהו ובדרך של אל תקרי.
אל תקרי וְאָנִי הַנְּנִי, אלא הַנְּנִי וְאָנִי.
לכן אמר וְאָנִי הַנְּנִי מְבִיא אֶת
הַמְּבּוּל עַל הָאָרֶץ.

ובפרקי אבות (פרק ה, משנה ב')
שנו: עֲשֶׂה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ,
לְהוֹדִיעַ כְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו, שֶׁכָּל
הַדּוֹרוֹת הָיוּ מִכְּעִיסִין וּבְאִין עַד שֶׁהִבִּיא
עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמְּבּוּל.
וכן עֲשֶׂה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אֲבִרְהָם,
לְהוֹדִיעַ כְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו, שֶׁכָּל
הַדּוֹרוֹת הָיוּ מִכְּעִיסִין וּבְאִין, עַד שֶׁבָּא
אֲבִרְהָם וְקָבַל עָלָיו שְׂכָר כָּלָם.

והוינון בה, להודיע כמה ארץ אפים
לפניו, להודיע למי. אם לעשרה דורות
ראשונים, הרי לא קבלו ממנו, ומה
שבח יש כאן. אם לעשרה דורות
שניים גם לא קבלו ממנו, **פרט**
לאברהם שאינו ממנין הדורות
שהכעיסו לפניו. שהרי לא רק שלא
הכעיס לפניו, אלא שֶׁכָּפָּה את כעסו,
וגילה אהבתו עד שקבל שכר כולם.
אלא על כרחך באה המשנה לְהוֹדִיעַ
לאברהם כְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו, כדי
שיבוא ויקבל שכר כולם.

וְאָנִי הַנְּנִי מְבִיא אֶת הַמְּבּוּל מִיָּם
עַל הָאָרֶץ (ו, יז)

הַנְּנִי מְבִיא. כאן לימד הקב"ה את
נח כיצד להיות בעל ענוה ובהכנעה
ובזריזות של התעוררות פנימית. **הַנְּנִי.**
כך אמר אברהם כשקראתיו, אברהם
אברהם ויאמר **הַנְּנִי.** משה משה ויאמר
הַנְּנִי.

וְאָנִי הַנְּנִי. ובשימת לב לעיל (פסוק
יג') לא אמר **וְאָנִי הַנְּנִי** אלא **הַנְּנִי**
בלבד: קָץ כָּל-בְּשָׂר׃ בָּא לְפָנָי וגו' **וְהַנְּנִי**
משחיתם את-הָאָרֶץ.

ואשר על כן יש לומר על דרך הסוד,
שכאן צירף שם קדוש הנקרא **אני,** והוא
כינוי להקב"ה, והוא שֵׁם המלאך
הממונה על השגחת ה' בארץ **ברתמים.**
הוא השם היוצא מן הפסוקים ויסע
ויבא ויט (שמות פרק יד פס' יט-כא')
והוא של ע"ב שְׁמוֹת, אשר כולם חסד
ורחמים. וכשם שאומרים בהושענות
אני והו הושיעה נא. וצירפו להבאת
המבול לשתף **רתמים בדין.**

ובאומרו וְאָנִי, הראהו ענותנותו,
שמשתף עצמו עם מלאכיו הק' ולכן
אמר **וְאָנִי.** בוו' החיבור. ובדרך של

לעומקו של מקרא פר' נח

מה שאין כן בעשרה דורות הראשונים, בהם נחשב גם נח בין העשרה דורות שהכעיסוהו: אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך, מתושלח, למך, נח.

היוצא, איפוא, שנח נחשב לכאן ולכאן. העשירי מעשרה דורות הראשונים: אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך, מתושלח, למך, נח. והראשון מעשרה דורות השניים: נח, שם, ארפכשד, שלח, עבר, פלג רעו שרוג, נחור, תרח.

ויש ליתן טעם במה הכעיס נח להקב"ה, והרי מצא חן בעיניו וכו'. ושמוא יש לומר דהיא הנותנת. לאחר שהכתוב מעיד מציאת חן בעיני ה' אשר קראו צדיק תמים, לא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים. וכפירוש רש"י מאמין ואינו מאמין. וגם לאחר המבול, לאחר ראותו את כל הנסים הגלויים בתיבה, הלך וקלקל ביין. ויש מאבד עולמו בשעה אחת. לכן נחשב נח לכאן ולכאן. העשירי מעשרה דורות הראשונים והראשון מעשרה דורות השניים.

ותויו"ט פירש במשנתנו, בשם דרך חיים: דָּבָר זֶה הוּא מוֹדִיעַ לָנוּ פְּמָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַרְבֶּה אַפִּים.

ולדקדוק דבריו יש לומר שכך היא כוונת התויו"ט, שהקב"ה מוֹדִיעַ לָנוּ במשנה זו דרך אברהם אבינו פְּמָה אַרְבֶּה אַפִּים לְפָנָיו.

דייקא נמי, ממה ששנתה המשנה: עַד שָׂבָא אַבְרָהָם וְקַבֵּל שְׂכָר כְּלָם. מאי וְקַבֵּל, קרי ביה: וקבל עליו, להודיע לדורות הבאים אחריו פְּמָה אַרְבֶּה אַפִּים לְפָנָיו. ככתוב (בראשית יח, יט) פִּי יִדְעֵתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַתְּרִיו. ומה שקבל שכר כולם, נכלל במה שנאמר לאברהם בהמשך הפסוק: לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל-אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר-דָּבָר עָלָיו.

ובשימת לב, עשרה הדורות השניים אינם כוללים את אברהם: נח, שם, ארפכשד, שלח, עבר, פלג רעו שרוג, נחור, תרח. שאברהם לא היה נחשב בין הדורות שהכעיסוהו להקב"ה.

לעומקו של מקרא פר' נח

ויהיה שְׁנֵי(א)תָּ, ללא א' להודיע כי אברהם אינו בכלל הזורות המכעיסים.

וכאומר לאברהם: באשר נְשַׁמְתָּ סיפורי ההשגחה והחסד מנח ושם, (שאברהם היה בן נ"ח כשמת נח, ובן ג' הכיר את בוראו נמצא חי כל השנים האלו בזמנו של נח, ואולי אף שמע תולדותיו על ברכיו, וכן תספר הגמ' במסכת סנהדרין קח: על דו שיח בין אליעזר עבד אברהם ובין שם בן נח, זה יספר על עפר מלחמת המלכים וזה יספר על החסד שנעשה בתיבה).

ובאשר שְׁנֵי(א)תָּ מלסגוד לאש ולעפר, נהיו בידך כחומר ביד היוצר. כגון **האש** שהושלחת אליה באור כשדים לא יכלה לך, **והעפר** שהשלחת על כדרלעמר במלחמת המלכים הפך מידך לחצים וחרבות.

ויש לשאול מדוע לא קא חשיב התנא של משנתנו הנ"ל, **גם לעשרה דורות של קיו, שהיו במקביל לעשרה דורות שמאדם ועד נח.** והם:

ועל דרך הצת, והרמז, וכפי שדרשו תינוקות של בית רבן, על האותיות **ס'ע' סימנים עֲשֵׂה** בתורה וקנה אותה, יהיו ראשי תיבות של כל הזורות מרמזות על נח ועל אברהם.

עשרה דורות ראשונים **אדם, שת,** **אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך,** מתושלח, למך, **נח** סימנם:

אש אָקם יִחְמַל נח.

וכאמרו: מיסוד האש תבוא נקמתו ככתוב (דברים לב, כב') **כִּי אֵשׁ קָדְקְהָ בְּאִפִּי וַתִּיקַד עַד שְׂאוֹל תִּחַתִּית וַתֹּאכַל אָרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהַט מוֹסְדֵי הָרִים. וּמִיְסוּד הַמַּיִם תְּבוּא חַמְלָתוֹ** ככתוב (ישעיהו ל, יד') **לֹא יִחְמַל וְלֹא יִמְצָא בְּמִקְתָּו חֶרֶשׁ לְחַתּוֹת אֵשׁ מִיְקוּד וְלִחְשׁוֹף מֵיָם מִגְּבֹא** (ישעיהו ל, יד).

וכאמרו: אש אָקם על עשרה דורות ויחמל על נח.

ועשרה דורות הַשְּׁנַיִים: **נח, שם,** ארפכשד, **שלח, עבר, פלג** רעו **שְׂרוּג, נחור, תרח** סימנם:

נשם (נח שם), **אש עֶפֶר שְׁנֵי(א)תָּ,**

לעומקו של מקרא פר' נח

ועל דרך הצח, והרמז, סימנים
עֲשֵׂה גם בדורות אלו שמאדם ועד
נעמה, והם:

אדם, קין, חנוך, עירד, מחויאל,
מתושאל, למך, יִבְל, יוֹבֵל, נעמה
וסימנך:

אַקח עִמָּם לִיָּין

וכאומרו: שלא נותר מהם אלא נעמה
אשת נח שנאמר בו וַיִּשְׁתּוּ מִן הַיָּיִן
וַיִּשְׁכָּרוּ, וַיִּתְגַּל בַּתוֹךְ אֶהְלֵה.

וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ
אֱלֹהִים בְּן עֲשֵׂה (ו, כב')

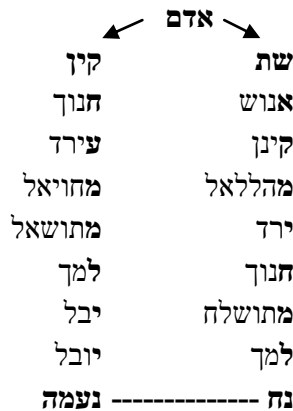
יש לשאול מצינו במשה שהכתיבה
עליו התורה בן עֲשֵׂה אֶת-הַמְּנִרָה
(במדבר ח, ד'). ומדוע לא תכתב כן
בנח בן עֲשֵׂה אֶת הַתִּיבָה, כשם
שנכתב במשה בן עֲשֵׂה אֶת-הַמְּנִרָה.

אלא יש לומר כהמדרש רבה,
בראשית רבה (פרשה לו, ד) אָמַר רַבִּי
בְּרַבְּנָה, חָבִיב מִשָּׁה מְנַח, נֹחַ מִשְׁנַקְרָא

אדם, קין, חנוך, עירד, מחויאל,
מתושאל, למך, יִבְל, יוֹבֵל, נעמה
(אחות תובל קין).

והרי גם בהם מצאנו הכעסה לפני
המקום כגון יִבְל שבנה בתים לעובדי
אלילים וכיוֹבֵל שהיה תופש כנור
ועוגב לעבודת אלילים וכפירוש ב'
ברש"י שם (ד, כא).

ויש לומר על פי מה שנאמר
בבראשית רבה והביאו רש"י כאן,
נעמה היא אשתו של נח. כזה:

ואשר על כן יהיו עשרה דורות של
קין מאדם ועד נעמה כעשרה דורות
שמאדם ועד נח.
ומה שקבל אברהם שכר כולם, הרי
גם שכר דורותיו של קין נכלל בהם.

לעומקו של מקרא פר' נח

**וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי-בָנָיו
אִתּוֹ אֶל-הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל
(י, ז).**

פירש רש"י מפני מי המבול. אף נח
מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין
שיבא המבול, ולא נכנס לתיבה עד
שדחקוהו המים.

וַהֲוִינָן בְּהָ, מה יכריח לומר עד
שדחקוהו המים. **אלא** דייקא נמי
לפשוטו של מקרא, שלא כתב מפני
הגשם, אלא **מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל**, וזה
שפירש"י עד שדחקוהו המים.

ועל דרך הטעמים, יש לומר, **טעם**
הטיפחא יוכיח. שכן כתיב **מִפְּנֵי**
בטיפחא. וטיפחא היא מעין הפסקה
קלה, ואע"פ שבדין היא מוטעמת כאן
לפני סוף פסוק, מכל מקום היא תדרש
כמפסקת, אשר לא בהכרח מחוברת
עם המילה שלאחריה.

ואשר על כן יצפה מן הצדיק להיכנס
לתיבה **מִפְּנֵי צִוּוּי ה'!** או לפחות
מִפְּנֵי הטיפות הראשונות של הגשם.

והנה הטיפחא כביכול **טופחת** על
הפנים **ומפתיעה** את הקורא, לומר

איש צדיק, **נקרא איש אדמה**, אכל
משה משננקרא איש מצרי, **נקרא איש**
האֱלֹהִים. (דברים לג, א)

ואשר על כן, לעומקו של מקרא
יאמר: נח שהוא **איש אדמה** נשאר
בעולם **העשיה**. לכן כתיב ביה **כָּכֹל**
אֲשֶׁר צָנְהָ אִתּוֹ אֱלֹהִים בְּנֵי עֲשָׂה.
אבל משה שנקרא **איש האֱלֹהִים**,
ממשיכה התורה ומכתיבה עליו **בְּנֵי**
עֲשָׂה אֵת הַמְּנַרְהָ, לומר לנו שלא
נשאר בעולם העשיה, אלא כראוי
ל**אִישׁ הָאֱלֹהִים** הוא עולה מעולם
העשיה עם השלהבת שעולה מאליה
דרך עולם היצירה והבריאה אל עולם
האצילות, גבוה מעל גבוה. לכן נאמר
בו **בְּנֵי עֲשָׂה אֵת הַמְּנַרְהָ**. ופירש רש"י
שם: **בְּנֵי עֲשָׂה מִי שעשאה**. ומדרש
אגדה על ידי הקב"ה **נעשית**. וכן
מובא בתנחומא תיעשה מאליה.

ופירוש הדברים שלא הצריכו
הכתוב את משה לעשות את המנורה,
כי הוא איש האלהים ולא איש האדמה.
ואע"פ כן נקראת על שמו, **בְּנֵי עֲשָׂה**
את-הַמְּנַרְהָ, שרצה לעשותה, ונאנס
על פי הדיבור, ומעלה עליו הכתוב
כאילו עשאה.

לעומקו של מקרא פר' נח

והנה, כלל הוא באמונה, שהמאמין לא יאמין את זולתו עד אשר יראה לעין כל כי המאמין נאמן בעצמו לאמונתו.

ואשר על כן לא תבא פעולת האמונה בפעל עומד, כמו אומן. כי תכליתה תמיד להאמין את האחרים.

ולפי כל הנ"ל יובן מדוע נח לא האמין את אנשי דורו, מדוע לא גרם להם להאמין. שהרי הוא עצמו לא נכנס עד שדחקהו המים.

וזו כוונת רש"י בפירושו, מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין:

מקטני אמנה היה: מאמין לעצמו, ואינו מאמין את זולתו.

ולכן פירש רש"י את שני הפירושים. האחד שלא נכנס עד שדחקהו המים, והשני שהוא סיבת הראשון שהיה מאמין לעצמו, ואינו מאמין את זולתו. שהרי לא נתן לאנשי דורו את הדוגמא המתאימה לאנשי אמנה, וראו כולם שאינו נכנס עד שדחקהו המים. וזו כוונתו מאמין

מפני, מפני מה - מפני מי המבול! וזה שפירש רש"י, אף נח מקטני אמנה היה, ולא נכנס לתיבה עד - שדחקהו המים.

יש להתבונן בלשון זו של רש"י על נח:

מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין.

מאי קטני אמנה. ומאי מאמין ואינו מאמין.

ולעומקו של מקרא נראה לומר, שהמילה מאמין סובלת שני פירושים. הא' מאמין לעצמו, כפשוטו. שהמאמין הוא אדם בעל אמונה בדבר.

והפירוש השני, שהמאמין גורם גם לאחרים להאמין. ואשר על כן להאמין הוא בנין הפעיל. שמפעיל את האחרים להאמין. וכגון להאכיל. שגורם לזולתו להיות אוכל. כן כאן, שעל ידי מעשיו ודיבוריו הקדושים הוא גורם לאחרים להיות באמונה. והיינו להאמין את זולתו.

לעומקו של מקרא פר' נח

כבהמות, על כן יקראו לבהמות בשם
הבריות, איש ואשתו, ויהיה זה
כתוכחה מן השמים לדור המבול.

ויש לדרוש לְשִׁבְחָהּ, על ידי קרי
וכתיב של המילה הוא. ומן-הִבְהֵמָה
אֲשֶׁר לֹא טִהְרָה הָיָה שְׁנַיִם אִישׁ
וְאִשְׁתּוֹ.

וַיִּקְרָאוּ אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, שאע"פ שהם
עכשיו שְׁנַיִם, עתידים הם לְהִקְרָא
אֶחָד, בתיבה לשונית אחת. וזה
רמזתם התיבה האחת היא תיבת נח,
הנקראת בשם הָיָה, שנכנסו בה כל
הבריות. כמשל ונמשל.

המשל הוא התיבה עצמה שבנה נח.
והנמשל הוא שהתורה הכניסה
כביכול גם את הבהמות וגם את
העופות לתיבה לשונית אחת: הָיָה.
הנכתבת הוא ונקראת הִיא. שבתיבה
זו, הוא זה היא והיא זה הוא. כאיש
ואשתו שהיא אליו תשוקתה, והוא
מְשָׁל-בָּהּ. ולכן פְּרַסְמָתָם התורה לכל
הבהמות והעופות בתיבה הָיָה.
ותיקונם הוא להיות אֶחָד, כאיש
וכאשה. שיתנהגו זה עם זה באחווה,
כבאחרית הימים שנאמר בהם וְגַר וְאָב

ואינו מאמין. מאמין לעצמו, ולא
את זולתו.

מִכָּל | הִבְהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָהּ
שְׁבֻעָה שְׁבֻעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-
הִבְהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טִהְרָה הָיָה שְׁנַיִם
אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: (ז,א-ג).

ויש לשאול, כיצד זה ניתנו
לבהמות כינויים קדושים כאלו כמו
איש ואשתו. שהרי כינויה של האשה
ניתן לה על שם האיש, ככתוב לְזֹאת
יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לְקָחָהּ זֹאת. ועוד
שָׂרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: (סוטה יז.) אִישׁ
וְאִשָּׁה זָכוּ שְׂכִינָה בִּינֵיהֶם.

ונראה לומר שיש לדרוש לגנאי
ויש לדרוש לשבח.

יש לדרוש לגנאי, על דרך מה
שדרשו באשה סוטה. היא עשתה
מעשה בהמה לכן קרבנה קרבן
בהמה, ומביאה מנחתה מן השעורים
ולא מן החטים. (סוטה, טו עמ"ב).

כמו כן בענינינו, השחית כל בשר
דרכו על הארץ והבריות התנהגו

לעומקו של מקרא פר' נח

תשלום הז' [כלומר החמש הנותרים] הוא נח טרח בעצמו לקחת אותם כמו שצוה ה' אליו, תקח לך שאינו לקיום המין הוא יטרח בשלו.

ועדיין יש ליתן טעם, היכן ימצא סמך לדבריו מן הפסוק שצוה רק על החמישה הנותרים, סוף כל סוף כתיב שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ כָּאֲשֶׁר צִוְּהוּ אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ:

ובשימת לב יש לומר כי יבוא הפסוק השלישי הוא פסוק ט"ו וילמד ע"י טעם הטיפחא: **וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתְּבָה, שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל-הַבְּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים:**

תחת המילה נַח יש טעם טיפחא שהיא מעין הפסקה קלה בין המלים **אֶל-נֹחַ** ובין המלים **אֶל-הַתְּבָה**. וטעם הטיפחא במילה נַח, הפסיק העניין. לומר לך: **וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ - מאליהו. אֶל-הַתְּבָה - הם החמישה הנותרים שטרח נח להביאם. כפירוש אוה"ח הק'.**

ועל דרך הצת יבואר: נח הוא שתי אותיות, התיבה (כתיב מלא) הן 5 אותיות, לכן **וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ - מאליהו, הם שנים, זכר ונקבה. אֶל הַתְּבָה - הם החמישה הנותרים שטרח נח להביאם.**

עם-כֶּבֶשׂ וְנֹמֵר עִם-גְּדֵי יַרְבֵּץ וגו'.
(ישעיהו, יא,ו').

שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתְּבָה זָכָר וּנְקֵבָה כָּאֲשֶׁר צִוְּהוּ אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ: (ז, ט')

פירש רש"י באו אל נח. מאליהו. ונתן ה"שפתי חכמים" טעם לדבריו: דאם לא כן הובאו מיבעי ליה. [ומזה שהביאן הכתוב בלשון בָּאוּ, ש"מ מאליהו באו].

ולעומקו של מקרא נראה כרתתי דסתריו: דאם כן, שבאו מאליהו, יקשה אומרו **כָּאֲשֶׁר צִוְּהוּ אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ:** וכן בפסוק טז': **והבאים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל-בְּשָׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוְּהוּ אֱלֹהִים וגו'.** מאי אתו, כָּאֲשֶׁר צִוְּהוּ אתם מבעי ליה. כלומר אם באו מאליהו - כאשר צוה אתם מבעי ליה. ואם כאשר צוה אתו, את נח, - הובאו על ידי נח מבעי ליה.

והאוה"ח הק' תירץ: כי מה שהוא לקיום המין אינם אלא ב' **ואותם הביא ה' עד התיבה והוא קבלו,** אבל

לעומקו של מקרא פר' נח

ועל דרך הלשון, הניקוד של הַגָּשָׁם ויוכיח, שהוא בסגול, הוא הניקוד של שם ה' בספירת הַקֶּסֶד. כזה: 'ה' ו'ה' ו'ה'. ולכן יש מקפידים לאמרו בתפילה בסגול. משיב הרוח ומוריד הַגָּשָׁם.

וגם האומרים אותו בַּקֶּמֶץ, ומוריד הַגָּשָׁם, אע"פ שקמץ יכול להידרש כיד קמוצה, הרי מאידך רומז הקמץ על רחמים גמורים מעולם האצילות, שם ספירת הכתר המנוקדת בַּקֶּמֶץ כזה: 'ה' ו'ה' ו'ה', מקור שפע הברכה.

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר, זה שרמז רש"י (לקמן ח,ב') בפסוק וַיִּפְלֵא הַגָּשָׁם מִן-הַשָּׁמַיִם. ופירש"י מאי וַיִּפְלֵא, כמו בפסוק אָתָּה ה' לֹא תִקְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי. וכאומרו: בגשם נאמר וַיִּפְלֵא, מרוב תשוקתו לירד. אך לא כן תנהג בַּרַחֲמֶיךָ הַמֵּתְגַלְלִים עֲלַי, אותם לֹא תִקְלָא מִמֶּנִּי, מרוב תשוקתי אליהם.

או כלך לדרך זו, מדוע נכתב בטיפחא בין נח והתיבה: אֶל-נֹחַ - כדי שיבחין בין הבהמה הטהורה לבין הבהמה אשר איננה טהורה, ומאחר שהבחין - נתן להם רשות להכנס אֶל הַתֵּבָה. וכפי שפירש רש"י לעיל (ז,א-ג) שלמד נח תורה להבדיל בין הטהורה ובין אשר איננה טהורה.

ולפירוש אוה"ח הק' שטרח על החמישה הנותרים, תהיה זו טירחתו: מה שהקב"ה הביאן - אין צריך בדיקה. שנאמר: וַיִּבְאוּ אֶל-נֹחַ. ומה שנח הביאן - צריך בדיקה מלבד אם טהורים או טמאים גם אם יש בהן מום אם אין, כדי שיוכלו להיות נקרבים על המזבח בצאתו מן התיבה. ועל בדיקתם זו נאמר אֶל-הַתֵּבָה.

וַיְהִי הַגָּשָׁם עַל-הָאָרֶץ וגו' (ז,יב')

פירש רש"י ולהלן הוא אומר ויהי המבול, אלא כשהורידן הורידן ברחמים שאם יחזרו [בתשובה] יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו היו למבול.

לעומקו של מקרא פר' נח

צומחת מידת האמת ככתוב (תהלים פה,יב) **אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמַח. מִתֵּי תִצְמַח, כִּאֲשֶׁר יִשְׁקוּהָ מִי הַחֶסֶד.**

כֵּן כֹּאן וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ. וַיִּגְבְּרוּ הוא ספירת הגבורה, המים היינו חסד, שהחסד גבר על מידת הגבורה, שהיא ארץ, ומזה צמחה לה מידת האמת, שנאמר אמת מארץ תצמח.

וְכֵן עַל דֶּרֶךְ הַצֵּחַ, ליתא מילתא דלא רמיזא באורייתא. וכך הוא החשבון. ארץ בגימטרי' 291, ועוד חמישים ומאת יום, היינו 441 בגימטרי' אמת. והיינו וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ חֲמִישִׁים וּמֵאֵת יוֹם כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֶסֶדוֹ וּמֵאֵת ה' לְעוֹלָם הִלְלוּהָ.

בְּעֵשִׂירֵי בְּאֶתְדֵי לְחֹדֶשׁ נִרְאוּ רְאִשֵׁי הַהָרִים (ח,ה) פירש רש"י נראו ראשי ההרים. זה [חדש] אב.

וכאומרו: ההרים ראשיהם, ואין ראשיהם ההרים. שההרים אלו האבות, מאצילים על ראשי העם. ואין ראשי העם מאצילים על האבות.

וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִישִׁים וּמֵאֵת יוֹם (ז,כד)

כאן הודיע הכתוב על תגבורת החסדים גם בעת עשיית הדין. ואשר על כן כתיב וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ

ומים היינו חסד כמובא בספרים 'ק' וכגון בתיקוני הזהר תיקונא שמונה עשרה **מַיִם דָּא חֶסֶד, וארץ היינו דין ומשפט** כמובא במשלי כט,ד' **מִלֶּךְ בְּמִשְׁפֵּט יַעֲמִיד אָרֶץ.**

ובאומרו וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ יודיע הכתוב שגם בזמן שיקוב הדין את ההר יגברו החסדים על הדינים, והיא מידת האמת, ככתוב (תהלים יט,י) **מִשְׁפָּטֵי יְהוָה אֱמֶת צִדְקוֹ יַחֲדוּ.**

וְהַיִּינָן בָּהּ, מאי יחדיו, אלא משפטי היינו דין, י'ה'ג'ה היינו חסד ורתמים, יחדיו הם אמת. כפי שאברהם במידת החסד, יצחק במידת הגבורה והדין, ויעקב הנכלל משניהם הוא מידת האמת.

ונה שאמר דוד המלך, (תהלים קיז,ב') כִּי גָבַר עָלֵינוּ חֶסֶדוֹ וּמֵאֵת ה' לְעוֹלָם הִלְלוּהָ. כאשר יגבר החסד על הדין,

לעומקו של מקרא פר' נח

(ח,ז)

וַיֵּצֵא יִצְחָק וְשׁוּב.

פירש רש"י: יצוא ושוב. הולך ומקיף סביבות התיבה, ולא הלך בשליחותו, שהיה חושדו על בת זוגו, וכמו ששנינו באגדת חלק (סנהדרין קח:):

יש ליתן טעם לאומרו **יצוא ושוב**. והרי נשמע כעבודת המלאכים שנאמר בהם **רצוא ושוב**: **וְהַחַיִּית רִצּוֹא וְשׁוּב כַּמְרָאָה הַבְּזֻק** (יחזקאל א, יד), **ומה בין זה לזה**.

ואכן, לעומקו של מקרא, בא הכתוב **להבדיל בין הטמא לטהור**. ראה מה בין העורב שהוא עוף טמא למלאכים הטהורים. העורב מדמה עצמו למלאכים, אך **אינו נוהג כמוהם**. חדא, שאצל המלאכים **רָאָה יחזקאל הנביא שהם רצים**, ר"ל שיעשו פעולתם בזולת זמן ובמרוצה, וראה **שישובו תיכף מן השליחות** כמראה הבזק, **והעורב לא רק שלא חזר מיד מן השליחות אלא לא יצא כלל**.

אלא יונקים מהם. כדרך שאמרו (תנד"א) לעולם יאמר אדם **מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי**. והיינו **נראו ראשי הַהָרִים**. הוא **אהרן**, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. שדבק במידותיו של אברהם אבינו, **ההר הגדול**, לקרבן לתורה, שעל מנת כן תם המבול, להיות שלום בארץ.

וכן יאמר: נראו ראשי הַהָרִים, נראו מעשי האבות. בַּעֲשֵׂי־יָרִי פֶּאֶחֶד לַחֲדָשׁ, הוא א' מנחם אב, **יום פטירתו של אהרן הכהן**, עליו אמר הלל הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. לקיים בזה, והיו עיניך **רואות את מוריך** והיינו **נראו ראשי הַהָרִים**.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, **נראו ראשי הַהָרִים** אותיות **אהרן**, וכן נרמז מקום קבורתו הר ההר. **הַהָרִים** כנוטריקון **הר ההר**.

וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֶרֶב וַיֵּצֵא יִצְחָק וְשׁוּב
עד-יבֹשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

לעומקו של מקרא פר' נח

וכפירוש רש"י על פסוק זה **עַד** יְבִישֶׁת הַמַּיִם: פשוטו כמשמעו. אבל מדרש אגדה (ב"ר שם), **מוכן היה העורב לשליחות אחרת**, בעצירת גשמים בימי אליהו.

וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. שהמלים **עַד-יְבִישֶׁת הן** אותיות **עד תשבי**. הוא אליהו הנביא אליהו התשבי, אליו נשלח העורב לעתיד לבוא, להאכילו בשר מבית המטבחים של אחאב.

וישלה את-העורב וגו' וישלה את-היונה (ח,ח).

יש ליתן טעם, מדוע נאמר היונה בה"א הידיעה. בשלמא **העורב**, נאמר בה"א הידיעה שאפשר לומר הוא העורב המיוחד לשליחות אחרת אצל אליהו הנביא, וכנ"ל. אלא **היונה** בה"א הידיעה מדוע נאמר.

ויש לומר, היא היונה המשולה לכנסת ישראל, כמובא בחז"ל (ברכות נג ע"ב) דמתילי כנסת ישראל ליונה דכתיב (תהלים סח, יד) פִּנְפְּי יוֹנָה נִתְּפָה בַּסֶּף וְאַבְרָהָם בְּיַרְקֵרְק חָרוּץ.

ועוד מה נאמר במלאכים כמדרש רבה בשיר השירים וְהַחַיִּיתִים רָצוּא וְשׁוֹב כְּמֵרְאֵה הַבְּזֹק, וְלֹא זֶה מְכַבֵּה זֶה וְלֹא זֶה מְכַבֵּה זֶה. מִכֶּאֱל שַׁר שָׁל שְׁלֵג, וְגַבְרִיאֵל שָׁל אֵשׁ, וְלֹא זֶה מְכַבֵּה זֶה וְלֹא זֶה מְזִיק זֶה. ואילו העורב חשד בנח שמזיקו באשת איש.

ועוד, נאמר בשה"ש רבה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן פְּתִיב (איוב כה, ב): עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמֵרוֹמָיו. הֲרָקִיעַ שָׁל מַיִם וְהַכּוֹכָבִים שָׁל אֵשׁ וְאַיִן מְזִיקוֹן זֶה לְזֶה. מְעוֹלָם לֹא רָאִתָּה חֲמָה פְּגִימָתָהּ שָׁל לְכַנֵּה.

והעורב החשיב עצמו לחמה ואת נח הלבנה, ובמחשבתו הרעה רצה להראות את פגימת הלבנה, שנה שנאמר בו איש צדיק תמים היה בדורותיו, כביכול פגום הוא ממנו, שהיה חושדו על בת זוגו.

ועל דרך הצח, לכן קורא בקולו רק-רע, רק-רע, רק-רע, לקיים מה שנאמר בדור המבול (סוף בראשית) וְכָל-יֶצֶר מִתְּשֻׁבַת לְבוֹ רַק רַע כָּל-הַיּוֹם. ותיקונו של העורב הוא שיעסוק בגמילות חסדים.

לעומקו של מקרא פר' נח

הם כנגד ה' חומשי תורה וששה סדרי משנה שנתנו לישראל, לומר לסך כעין מה שאמרו מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ. ובזה הם מצילין את כל העולם כולו.

לראות תקלו המים (ח,ח).
יש ליתן טעם מדוע אמר **תקלו** ולא **החֲסְרוּ** וכו'. **ויש לומר** דהיינו מה שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים (כט)
קול ה' ה' ה' על-המים.

ועל דרך הצח יאמר, ששלח את היונה לראות **אם כבר נשמע קול ה' על המים**, לרחם על ברואיו. לכן נאמר **תקלו**, שהן אותיות **קול ה'.**

ובמסכת ברכות (כט.) למדו מכאן שבע ברכות בתפילת עמידה של שבת, שנאמר במזמור זה **שבע פעמים קול ה'.** וכך נאמר שם: הני שבע דשבתא כנגד מי א"ר חלפתא בן שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים.

ועוד יש לומר, שלכן לא מצאה היונה מנוח לכף רגלה **אלא ביום השבת.**

מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות.

ומכיון שלא ברא הקב"ה את העולם אלא **בשביל ישראל**, חזקה על היונה שתעשה את שליחותה **לבשר על הצלת העולם**, באשר נמשלה לכנסת ישראל.

ועוד יש לומר, כשם שנאמר בעורב ה"א הידיעה על שם שליחותו העתידה אל אליהו הנביא, כן נאמר היונה בה"א הידיעה, היא היונה אשר תעשה שליחותה להציל את **דוד המלך** כמבואר במסכת סנהדרין צה. **וכעין זה נאמר** בזוה"ק פרשת שלח קס"ד עמ' ב', **היא היונה העתידה להישלח לשים עטרת פז על ראשו של מלך המשיח, משיח בן-דוד.**

ובשימת לב נכתבה **היונה שש** פעמים בפרשה. **ועל דרך הצח** יאמר: **חמש** פעמים כנגד ה' אותיות שבמילה ישראל, ופעם אחת נוספת כנגד משיח בן דוד כנ"ל אשר עתיד למלוך על ישראל בב"א.

או כלך לדרך זו, **חמש** אותיות שבמלה "היונה" הכתובה **שש** פעמים

לעומקו של מקרא פר' נח

ועל דרך הצח, שם זה מסוגל לקבול תפילות כפי ששמע הקב"ה תפילת היונה לקבל מזונותיה כאשר נשלחה על פני המים. ונאמר ביונה לעת ערב, כפי הפסוק "תכון תפלתי קטרות לפניך משאת פפי מנתת ערב". (תהלים קמא, ב').

ועוד נראה לומר, שכתוב וישלח את היונה ג' פעמים כנגד ג' בתי מקדש. ולכן בראשונה ובשניה לא מצאה מנוח לכף רגלה, ובפעם השלישית לא נזדקקה לשוב אל התיבה כי מנוח הוא לה באלף השביעי. וזה שכתוב (ח, יב) וייקח עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד. ולכן כתוב וייקח. שלעת כזאת אנו מיחלים.

ועוד יש לומר ולא יספה שוב אליו עוד, לא יספה לא פסקה. שוב אליו אל בן זוגה אל הקב"ה. עוד עד בוא משמיע שלום מבשר טוב. וכמובא בהלכות תשובה להרמב"ם (פרק ז' ה"ה) אין ישראל נגאלים אלא בתשובה.

שאז נשמע קול ה' על המים. וכפי פיוטו של ר' יהודה הלוי, יונה מצאה בו מנוח, ושם ינוחו יגיעי כח.

ועל דרך הרמז והסוד, מובא בספר שרשי השמות להרב רבי משה זכותא, כי יש שם קדוש של קיבול תפילות והוא: ז ק ט י ו טוב לכווננו בשומע תפילה בצירוף עם אותיות יהו"ה. כזה:

י ה ו ז ק ט י ה

ולעומקו של מקרא יאמר כי שם ק' זה ז ק ט י הוא היוצא מהפסוק ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח פי קלו המים מעל הארץ. והוא מיוסד על נוטריקון:

זית קלו טרף יונה בתוספת אותיות הוי"ה, י' ה' ו' לפניו ו - ה' לאחריו. ונדרש לענין תפילה, שנאמר בפיה. והנוטריקון אינו כסדר התיבות כ"רצוא ושוב" של המלאכים המביאים את התפילות לפני כסא הכבוד.

לעומקו של מקרא פר' נח

בעניני ההשגחה **במעשה**, אלא אפילו
לא הרהר אחריה.

**ויַחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם
וַיִּסַּף שַׁלַּח אֶת-הַיּוֹנָה מִן-הַתֵּבָה:
וַיַּיָּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם
וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא-יָסֻפָה שׁוֹב-
אֵלָיו עוֹד.** (ח, י"ב')

ויַחַל וַיַּיָּחַל. פירש רש"י לשון
הַמְתַּנְּה. האחד לשון **ויפעל** והשני
לשון **ויתפעל**. והוא לשון **העושה**
עצמו. שלא היה בו כח יותר לחכות,
כעין: **והתניחל**. עשה עצמו **מיחל**
וממתין. עשה עצמו כמו שאמרו גדול
הַמְעַשֵּׂה יותר מן העושה. הגורם לשני
לעשות, כן מכריח עצמו להמתין.

ולעומקו של מקרא יש לומר
שירמוז בזה לסוף גלות המר הזה, לא
להיות מקטני אמנה, ולהתאזר עז
ותעצומות לחכות לגאולתנו ופדות
נפשנו וגם כי יתמהמה נחכה לו, **וניחל**
לו בדרך של **ויפעל**.

וזה מה שכתוב (איוב לג כט) **הֲנָן כָּל**
אֱלֹהֵי יַפְעַל אֶל פְּעָמֵיהֶם שְׁלֵשׁ עִם גִּבּוֹר

פִּי-יָמִים **עַל-פְּנֵי** **כָּל-הָאָרֶץ**
(ח, ט')

יש לשאול, לכאורה מה נתינת טעם
יש כאן, והרי יונה תמיד תשוב אל
קינה. אלא נתינת טעם יש כאן מדוע
לֹא-מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ,
וכן מדוע שבה ללא טרף בפיה. **פִּי-**
יָמִים עַל-פְּנֵי כָּל-הָאָרֶץ.

ורמז **יש** כאן למה שנאמר באחרית
הימים, ומלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים. **ולעת כזאת אין**
מנוח לכף רגלה של היונה הנמשלת
לישראל, **כי לעת כזאת** חכתה וצפתה
להתייגע בעמלה של תורה. וכן אין
צורך בטרף בפיה כי לעת כזאת **כל**
פה לך יודה.

וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּקְטָהּ (ח, ט').
לכאורה קשה, שהרי יונה חוזרת
תמיד לקינה, ומה לו לשלוח ידו. אלא
כפי שאמרו נח מקטני אמנה היה, **והיה**
מתערב במעשה ההשגחה. ובאזה"ח
הק' מצינו שחשש **שְׁעִיפָה** היא ותפול
למים. והם הם הדברים. וכנגדו
אברהם אבינו שלא רק שלא התערב

לעומקו של מקרא פר' נח

ויש לשאול מדוע יאמר ה' אל לבו ולא לנה. והרי מצינו שהיה מדבר עם נח.

ויש לומר כי את אשר יצטרך נח אכן ידבר עמו ה'. אך לא יגלה אמרותיו הטהורות ומעשיו לעתיד לבא **כי אם אל עבדיו הנביאים**, כמו שנאמר באברהם **המכסה אני מאברהם אשר אני עושה**, (בראשית יח, יז) וכן אצל משה רבנו ושאר עבדיו הנביאים שבכל הדורות. לכן נאמר ויאמר ה' אל לבו וגו'.

ועל דרך הצח יאמר מאי אל לב'ו. ר"ת אל לב בניו ועבדיו.

ובשימת לב, נאמר פעמיים אל לבו. פעם ראשונה בפרשת בראשית, **ויתעצב אל-לבו** (בראשית ו, ו), ופעם שניה בפרשת נח **ויאמר ה' אל לבו** (ח, כא). **ויש ליתן טעם**, מה בין זה לזה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שבתחילה אמר כביכול בעצב, **ויתעצב** ה' **כי-עשה את-האדם פארץ ויתעצב**

עד בא משיח צדקנו בב"א. ובראותנו כי יתמו הימים, ואין בכוחנו להמתין, ניחל לו על כל פנים בדרך **ההתפעל**, בדרך של **וייחל**.

טָרַף בפיה, **פירש רש"י טָרַף בפיה**, אומר אני **שזכר היה**, לכן קורא **פְּעָמִים** לשון זכר ופְּעָמִים לשון נקבה, לפי שכל יונה שבמקרא לשון נקבה, וגו'.

ולעומקו של מקרא, רמז הפסוק, **שבאלף השביעי**, תהיה היונה לשון זכר, והוא רמז לגאולה אחרונה שאין אחריה גלות. **וכעין** שאמרו שיר **חדש** ולא **שירה** חדשה. שאחרי שירה יש עוד שירות, אבל אחרי שיר זכר אין אחרי שירות. **וכן הוא** לשון השל"ה הק' בספר תולדות אדם: שיר חדש הוא שיר הגאולה האחרונה.

ויַרְחַח ה' את-רַיְתָה הַנִּיחָה וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל-לְבָבוֹ וגו' (ח, כא)

לעומקו של מקרא פר' נח

וכוונתו בזה לאחרית הימים. ואשר על כן אמר: **לֹא-אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת-הָאָדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם כִּי יַצֵּר לֵב הָאָדָם רָע מִנְעַרְיוֹ וגו'.** (ח, כא).

וייש ליתן טעם מדוע יקלל את האדמה **בעבור האדם**, ומה השייכות של נתינת הטעם **כי יצור לב האדם רע מנעריו** לכך שלא יוסיף עוד לקללה.

ולעומקו של מקרא יתבאר, לפי פירושו של רש"י על הפסוק (בראשית לה, ח) **וַתָּמַת דְּבָרָה מִיְנִקַּת רִבְקָה וַתִּקְבְּרַת מִתַּחַת לְבֵית-אֵל תַּחַת הָאֵלֹהִים וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֵלֹהֵי בְכוֹת** (ב"ר פא, ה).

מלמד שנתבשר שם **באָבֶל שני**, שהוגד לו על אמו שמתה. והעלימו את יום מותה, **שלא יקללו הבריות פָּרֶס שיצא ממנו עשו**, אף הכתוב לא פרסמה.

הכא נמי, נתקללה האדמה **בעבור** האדם, כעין **פָּרֶס שיצא** ממנה אדם שחטא, ועל ידי כך נתגלגל מוות לבריות.

אֶל-לָבוֹ. והשני **בשמחה**. שנאמר **וַיֵּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנְּיִיחָת** וגו' כמובא במסכת בחגיגה, (ה:): **הָא בְּבִתֵי גְוָאֵי הָא בְּבִתֵי בְרָאֵי.** מה שנאמר **וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לָבוֹ, הַעֲצַב** כביכול בחדרים הפנימיים, **בבתי גְוָאֵי**, שנאמר **בְּמִסְתָּרִים תִּבְקֶה-נַּפְשֵׁי מִפְּנֵי גְוָה** (ירמיהו יג, ז), ואמר ר' שמואל בר נחמני מפני גאוותה של מלכות שמים, [שנשבתה כביכול משום דור המבול], **והשמחה** היא בבתי החיצוניים, **בבתי בְרָאֵי.** ומפרש המהרש"א הם העמודים החיצוניים שעליהם עומד העולם. והיינו **רֵיחַ הַנְּיִיחָת** דהכא שהוא עמוד העבודה.

ועוד מפרש המהרש"א, **בתי גְוָאֵי** היינו האות ה"א הראשונה שבשם השם, **ובתי בְרָאֵי**, היינו האות ה"א השניה שבשם השם.

והם הם הדברים. שהאות ה' הראשונה עדיין במסתרים כנאמר ויד על כס יה, שאין ה' שלם עד לעתיד לבא, כאשר תעלה **גאוותן של ישראל**, והה"א השניה היא כאשר יהיה השם שלם, ואין שמחה כמוה בעולמות. ולכן אמר **לֹא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם.**

לעומקו של מקרא פר' נח

וַהֲוִינָן בְּהָ, מדוע כתב לֹא אֶסְפָּה, חסר ו' וחסר י'.

ועל דרך הצצה יש לומר כמו שאמרה רחל, **אֶסְפָּה ה' את חרפתי.** ועל דרך אל תקרי. אל תקרי אֶסְפָּה אלא אֶסְפָּה. כן כביכול אומרת האדמה: **אֶסְפָּה ה' את חרפתי שלא יתלו את יצר הרע בני.** אלא משעה שננער מבטן אמו. לכן כתיב **לֹא אֶסְפָּה,** חסר ו' וחסר י'. שבזה סרו טענות האדם מן האדמה. כי אֶסְפָּה ה' את חרפתי.

ועל דרך זו יוטעמו דבריו של רבי יהושע בן לוי במסכת ברכות (יט, עמ"א) **כל המספר אחר מטתן של תלמידי חכמים** [כלומר כל המספר בגנותם לאחר מיתתם] **נופל בגיהנום.**

וייש לעיניך מדוע יפול בגיהנום. שהרי במותם כבר אין להם יצר הרע, וכביכול **אספה ה' את חרפתם** היא חרפת היצר הרע. ומה לו לדבר על יצרם הרע שאיננו כבר.

ועוד, שהרי אמר הקב"ה בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. וכל המספר אחר מטתו של ת"ח, כלומר בגנות יצרו, כאילו מספר בגנות תורתו

ואשר על כן נכתב הטעם מדוע לא יקלל עוד את האדמה בעבור האדם, **כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעֲרָיו,** שמעתה גלוי לעין כל כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע משננער מבטן אמו, ולא משעה שננער מאדמתו.

ואם עד עתה נתקלה האדמה בעבור אדם הראשון **שיצא ממנה,** מכאן ואילך לא יקללו עוד הבריות את האדמה בעבור האדם, **כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעֲרָיו,** משעה שננער מבטן אמו, ואם ירשיע כַּעֲשֹׂן, יקללו הבריות בטן אמו שיצא ממנה, ולא את האדמה.

עד כאן במידת פורענות. ומידה טובה מרובה ככתוב [דברים לב, מג] **וְכַפַּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ.** ופירש רש"י שם: וכפר אדמתו. ומה היא אֲדָמָתוֹ, עִמּוֹ, כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת.

עוד בענין הנ"ל, אומר, **לֹא-אֶסְפָּה לְקַלֵּל עוֹד אֶת-הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעֲרָיו.**

לעומקו של מקרא פר' נח

**וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת-בְּנָיו
וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלְאוּ אֶת-
הָאָרֶץ. (ט, א')**

לית מילתא דלא רמיזא באורייתא.
כאן רמז הכתוב על התעצמות בני
ישראל במצרים, כנאמר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאד בְּמֵאד
וּתְמִילָא הָאָרֶץ אַתֶּם (שמות א, ז).

ובשימת לב יעוין שרבתה ברכת בני
ישראל על ברכת בני נח בברכה
ששית. שלנח נאמרו **חמש ברכות**
ולבני ישראל **שש ברכות**.

לבני נח נאמר פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלְאוּ אֶת
הָאָרֶץ היינו **חמש** מלים. **ועל בני**
ישראל נאמר פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ
וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאד בְּמֵאד. הרי **שש** מלים.
והם רמז **לספירה הששית שהיא**
היסוד, שממנה ברכת הדורות.

או כלך לדרך זו, כפירוש רש"י
שלמד נח תורה, והיא תורה שבכתב,
הרי בני ישראל הגדילו לעשות
שהוגים יומם ולילה גם בתורה שבעל
פה. ולכן נתברכו בשש ברכות.

ועוד, שבבני נח נאמר וּמְלְאוּ אֶת
הָאָרֶץ. ובבני ישראל וּתְמִילָא הָאָרֶץ

שהיתה תכלין ליצרו. ועל כן ראוי
ליפול בגיהנום.

ועוד, הרי אמרו (ברכות יט.) תנא
דבי ר' ישמעאל אם ראית תלמיד חכם
שעבר עבירה בלילה אל תהרהר
אחריו ביום שודאי עשה תשובה.

ובתיקונים (תיקוני הזהר תקונא
חמישאה דף קמא ע"ב) נדרש באופן
שונה, והחליפו **היום עם הלילה**,
שבנוהג שבעולם אדם עולה על יצועו
בלילה ועושה חשבון הנפש על יום
אתמול כי עבר:

אם ראית תלמיד חכם ששקטא ביום אל
תהרהר אחריו בלילה, ונדאי עשה
תשובה.

ואין לך לילה גדול מזה של יום
המוות שבו כל יציר נברא מחזיר
נשמתו בטהרה לאחר שעשה תשובה
בראותו את תהום הגיהנום אשר
תחתיו פעורה.

ואל תהרהר אחר מיטתו **כי כבר אסף**
ה' את חרפתו.

לעומקו של מקרא פר' נח

ועל דרך הצח, ירמזון אליו מליא לנבואת ישעיהו (ו,ג) וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יהיה צבאות מלא כל הארץ כבודו. ונרמז ג' פעמים קדוש בר"ת ק'ק'ק', ואימתי תתקיים הנבואה במלואה בזמן שנחזה בג' פעמים ק' הלא הם כנ"ל קנזי קיני וקדמוני, ויתקיים אז הכתוב מלא כל הארץ כבודו, וזה שברך את נח וממנו הברכה לשם וממנו לאברהם יצחק ויעקב ומהם לכל בני ישראל, ומלא ארץ-הארץ.

וכאומרו: מלא ארץ-הארץ בנבואת ישעיהו מלא כל הארץ כבודו.

ומוראכם וחתכם יהיה על כל-תנת הארץ ועל כל-עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל-דגי הים בידכם נתנו. (ט,ב')

יש לעיין, לפשוטו של מקרא, לכאורה חסרה תיבה המקשרת את בידכם נתנו לכל הפסוק. ולכן אינו מובן מה היא הברכה אשר ברך אלקים את נח. האם הברכה היא ומוראכם

אתם. שלא רק הם מלאו את הארץ, אלא גם הארץ מלאה מהם. כאדם שממלאים את פיו עוד ועוד ואיננו רוח.

ומלאו ארץ-הארץ.

לעומקו של מקרא, ובדרך הרמז, יש לומר שכאן רמז הכתוב על לעתיד לבוא, ומלאו ארץ-הארץ, עת יהיו בארץ המובטחת, ויתמתחו גבולותיה כארץ הצבי ותמלא הארץ אותם, ואז יוסיפו עוד שלש ערי מקלט על הערים האלה, עת יפלו לפנינו גם הקיני הקניזי והקדמוני. וכדברי המדרש רבה (בראשית-סדר לך לך-פרשה מד).

ובשימת לב, קנזי הוא מעשו, קיני וקדמוני הוא מעמון ומואב, אבל לימות המשיח יתזרו ויהיו לישראל וגו', ועי' דברי הרמב"ן שם: (דברים ב') ורבתינו (ב"ר שם) כלם אומרים כי קיני קנזי וקדמוני וגו' עתיד להנחילם להם [לישראל], ובהם נאמר ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך (להלן יט ח).

לעומקו של מקרא פר' נח

**בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ לַחַיִּים מוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם
כֻּלְפֵי שָׁמַיִם, וּמִמִּילָא בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ גַם
מוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם עַל הַחַיִּים וְכוּ'.**

וכאומרו: כפי יראת שמים שלכם,
שנתנה בְּיַדְכֶם, כן ינתנו בְּיַדְכֶם
מוראכם וחתכם על החיות והעופות
ודגי הים.

**ועל דרך הרמז תִּדְרָשׁ הַסְּמִיכוֹת שֶׁל
בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ לְדַגֵּי הַיָּם, כְּמִין חוֹמֵר.**

ולומר: שדגי הים בתרגום הם **בְּיַדְכֶם**
יָמָא. ונוני ימא מרמזים על הנוני"ם
ההפוכים שבפרשת בהעלתך, לפני
ואחרי פרשת ויהי **בנסוע הארון**. ושם
נדרשים הנוני"ם להפסיק בין פורענות
לפורענות. **וכפירוש רש"י שם:** עֲשֵׂה
לו סימניות מלפניו ומלאחריו לומר
שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן כדי
להפסיק בין פורענות לפורענות וכו'.
כדאייתא בכל כתיבי הקדש (שבת קטז).

לומר לך, שכל הבריאה כולה ניתנת
בידי עמלי התורה, ומתקיים בהם:
בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ. (וכאזה"ח הק' עה"פ
וישב הים לאיתנו, פר' בשלח).

**וְחַתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגו',
או הברכה היא שְׂבִיבְכֶם נִתְּנוּ כָּל חַיַּת
הָאָרֶץ.**

ור' אברהם אבן עזרא פתר בשני
אופנים. באופן האחד הוסיף את המילה
כי. **כי בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ**. ולפי זה תהיה
בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ **נתינת טעם**, לברכה
ומוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם יהיה על כל החיות,
כי החיות והעופות כולם ניתנו בידכם.

באופן השני פירש האבן עזרא
שְׂבִיבְכֶם נִתְּנוּ דְבִק עִם וּמוֹרְאָכֶם.
כלומר **ומוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ**
על כל החיות וכו'. ולפי זה **בְּיַדְכֶם**
נִתְּנוּ הוא חלק מהברכה של **ומוֹרְאָכֶם**
וְחַתְּכֶם.

ולעומקו של מקרא נראה לפרש
באופן שלישי, **שמוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם** על
החיות, מותנה **במוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם**
מהקב"ה.

ומוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם מהקב"ה, **בְּיַדְכֶם**
נִתְּנוּ כאומרם ז"ל: **הכל בידי שמים**
חוץ מיראת שמים, שהיא **בידכם**.

ואשר על כן באומרו **ומוֹרְאָכֶם**
וְחַתְּכֶם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ, כוונתו כפולה.

לעומקו של מקרא פר' נח

המילה ב' אָדָם על שני עדים. שהם שני בני אדם. ב' אָדָם.

ועוד תרמוז המילה ב' אָדָם על כך שאין בית דין שקול. שאם תצרף שְׁנֵי ב"ד של כ"ג הרי ב"ד של מ"ו, ואין ב"ד שקול, ובתוספת של דָּן אחד הוי ב"ד של מ"ז, גימטריה ב' אָדָם.

שִׁפְדָּ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָמוּ יִשְׁפְדָּ. (ט, ט')

יש לשאול, מדוע יכתוב הפסוק דבר שאינו כפשוטו. והרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

ולעומקו של מקרא, ירמוז הפסוק לכלל של מידה כנגד מידה. וכפי שאמרו במסכת סנהדרין (לז:): דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו. וכו'.

ועוד רמז הכתוב שְׁפִי־דָם נִתְּנוּ ללמוד כל התורה כולה. לכן נסמך לנוני ימא. הם הדגים הצוללים במעמקי ים התורה, מהתנאים ואמוראים ועד אחרון התלמידים.

וְאָדָּ אֵת דְּמָכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אָדָרְשׁ (ט, ה')

יש לעיין מדוע שינה הכתוב לומר דְּמָכֶם בחיריק ולא דְּמַכֶּם בפתח. ושמא יש לומר שלא רצה הכתוב לפתוח פתח לבעל דבר לומר דְּמַכֶּם בפתח, שלא להחזיר השפיות דמים שהיתה אצל קין, לכן שינה לחיריק שהיא הקטנה שבנקודות. וכפי שאמרו חז"ל בכמה מקומות, לישנא מעליא נקט.

שִׁפְדָּ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָמוּ יִשְׁפְדָּ כִּי בְּצִלָם אֱלֹקִים עָשָׂה אֵת הָאָדָם (ו, ט')

בְּאָדָם דָמוּ יִשְׁפְדָּ. פירש"י בְּאָדָם על פי עדים. ועל דרך הצח, תרמוז

לעומקו של מקרא פר' נח

תורה במעי אמו. **ם** כנגד ארבעים יום של יצירת הולד. ורוצח זה פגם בכל מעשה היצירה האלו. והשחית הצל"ם, על כן יפרע אלקים ממנו במידת הדין **כִּי בַצֵּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם**.

כִּי בַצֵּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם.
(ט,ו')

יש ליתן **טעם** מדוע כאן נאמר **בַּצֵּלֶם** אלקים **עָשָׂה** ולעיל בפרק א פסוק כז' נאמר **בַּצֵּלֶם אֱלֹקִים בָּרָא**.

ולעומקו של מקרא יש לומר חילק הכתוב **עשיה** לגוף ובריאה לנשמה.

וכאן שהרוצח פגע **בגופו**, נאמר **כִּי בַצֵּלֶם** אלקים **עָשָׂה** אֶת הָאָדָם. ולעיל במעשה הבריאה נאמר **בַּצֵּלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֶת-אָדָם זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם**. נאמר **אֶתוֹ** ונאמר **אֹתָם**. שהמחבר ביניהם, בין איש ואשתו, הם **שרש נשמה אחד** שיש להם, ואותו שרש הוא מרוח ה'. וכפי שאמרו ג' שותפים באדם. אביו ואמו והקב"ה. ובזה הם שונים משאר החיות והבהמות. ואשר על כן נאמר במעשה הבריאה **בַּצֵּלֶם**

כִּי בַצֵּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם
(ט,ו')

כִּי בַצֵּלֶם. היא לכאורה נתינת טעם מדוע יומת על פי **עדים** חיים [ולא עדויות של עצמים דוממים] ועל פי **דִּינָיִם**. ויש להבין נתינת טעם זו.

ושמא יש לומר, שהרוצח פגם כביכול **בצלם אלקים**, לכן יומת על פי העדים שהם **בצלם** אלקים, לפני השופטים הנקראים **אלהים**.

ועוד אפשר לומר שהוא נתינת טעם **למדה כנגד מדה** האמורה לעיל. **ומדה כנגד מדה** תפעל עתים לזכות במידת הרחמים, ועתים **לחובה** במידת הדין הנקראת **אלקים**. הרוצח פגם כביכול בצלם **אלקים** של חבריו, תבוא מידת הדין של צלם **אלקים** ותתבע את עלבונו. ואף כי לא יהיו עדים, הרי בידי שמים מסור הדבר. **וכנ"ל**.

ועוד י"ל על דרך הצח, בפירוש **בַּצֵּלֶם: צ** כנגד שמשביעים אותו ביצירתו תהיה **צדיק** ואל תהיה רשע. **ל** כנגד לימודו, מה שהקב"ה מלמדו

לעומקו של מקרא פר' נח

הֲרֵאִיתִּיהָ. הראתיה לבריות. ומה שאמר בלשון וראיתיה לשַׁבֵּר את האזן.

ועוד י"ל, וְרֵאִיתִּיהָ כמו וירא אלקים כי טוב. **כבר** מאז בריאת העולם רֵאִיתִּיהָ להיות אות הברית לסימן טוב.

וְהָיָה בְּעֵנְנֵי עָנָן עַל-הָאָרֶץ
וְנִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן (ט, ט')

כאן הודיע הכתוב שאין לתת **טעם טבעי** לתכונת הקשת הגם שתבוא בעת יהיו שמש ומים יחדיו, לא זאת הקשת של אות הברית. כי קשת אות הברית תבוא **ברצונו**. לכן אמר **בְּעֵנְנֵי עָנָן**.

לומר לך שאין כאן גילוי חוץ מרצון ה'. אלא **גילוי שכינה** יש כאן, ואשר על כן אמרו (שו"ע סימן רכ"ט) לא להתבונן בקשת יתר על המידה אלא רק לראותה כדי ברכה.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הרמז יאמר: **בְּעֵנְנֵי** מלשון **לְהַעֲנוֹת**

אַלְקִים בָּרָא אֹתוֹ זָכַר וַיִּנְקְבָה בָּרָא אֶתֶם.

שכל אחד ונשמתו הוא, לכן נאמר **בָּרָא אֹתוֹ** ושניהם יחד ושרש נשמתם אחד המקושר לבורא האחד והמיוחד. לכן נאמר **בָּרָא אֶתֶם**.

וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם
וְאֶת-וַרְעֻכֶם אֶתְרִיכֶם (ט, ט').

וְאֲנִי הִנְנִי. כאן רמז לשם השולט בחדש חשון והה"י היוצא מר"ת וְדָבָשׁ הַיּוֹם הַזֶּה יְהו"ה [דברים כו, טז'] כמובא בתיקוני הזהר הק'. כיצד: ואני הַנְּנִי ר"ת ו"ה ובמילה הַנְּנִי ה' בתחילה וי' בסוף. והיינו והה"י.

וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן וְרֵאִיתִּיהָ לְזָכֹר
בְּרִית עוֹלָם. (ט, טז).

יש ליתן את הדעת מאי וְרֵאִיתִּיהָ שאמר הקב"ה, והרי הקב"ה הוא **שעשאה**. אלא אל תקרי ראיתיה אלא

לעומקו של מקרא פר' נח

לְיִזְכֹּר הַיַּיִנוּ זְכוּרוֹת.

קִשְׁתַּי הַיַּיִנוּ שׁוֹפְרוֹת. והוא ר"ת קול
שֶׁל תְּרוּעָה. והקשת כפופה כשופר
להיות כל השומע אותו נשבר לבו
בקרבו, כ בראותו את הקשת ישבר
לבו בקרבו מעצמת גילוי השכינה.

ומה שאמר בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-
נַפְשֵׁי חַיָּה אֵלוּ מַלְכוּיֹת.

ועוד על דרך הרמז, קש"ת, בראשי
תיבות קשר של תפילין, קבלתה של
תורה. קידוש של שבת. שבזכות כל
אלו מתקיים העולם. כפי שבאה הקשת
להודיע לעולם.

וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם.
(ט, כ) ויחל לשון חולין התחלה.
ולשון לחול. כמו ברכות יחולו על
ראשו.

ורצה לומר בזה שהתחיל עניני
החולין בעולם, וְהִחֲלָה הַחֹל על
הקדש.

לתפילותיכם. כשארצה לענות
לתפילותיכם, אראיכם הקשת בענן.
ויהיה ענן מלשון עננו.

ויהיה נרמז בדברי יעקב אבינו
שאמר (בראשית מז, כב) וְאֲנִי נִתְּתִי
לְךָ שָׁכֶם אֶחָד עַל-אֶחָיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי
מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּתַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי. ותרגם
אונקלוס שם מלשון בקשתי: בְּצִלוֹתִי
וּבְבָעוֹתִי.

ועוד יהיה נרמז על דרך הסוד,
במה שאמר וְהָיָה. וְהָיָה בְּעֲנַנִּי עָנָן.
שהוא לשון הוי"ה, מידת הרחמים
העונה בעת רצון. הוא שם ה' השולט
בחדש תשרי חדש הרחמים והסליחות,
היוצא מן הפסוק (בראשית יב, טו)
בסופי תיבות: וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׂרֵי
פְרָעָה.

וְהָיְתָה הַקִּשְׁתַּי בְּעָנָן וַרְאִיתִיהָ לְיִזְכֹּר
בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-
נַפְשֵׁי חַיָּה בְּכָל-בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל-
הָאָרֶץ (ט, טז)

כאן רמז הכתוב על מלכויות, זכרונות
ושופרות.

לעומקו של מקרא פר' נח

וַיִּשְׁפֹּךְ מִן-הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה. (ט, כא')

לית מילתא דלא רמיזי באורייתא. לעומקו של מקרא, ירמזון אלין מליא לנס פורים שנתברכו בו בני ישראל מתוך קלקולו של אחשורוש ביין. כיצד:

וַיִּשְׁפֹּךְ אוֹתוֹת וּשְׁמֵי.

מִן-הַיַּיִן אוֹתוֹת הַמֶּזֶן.

וַיִּשְׁכַּר רמז לאחשורוש.

וַיִּתְגַּל רמז למגילה

וכן רמז למרדכי

אשר הִגְלָה עִם הַגּוֹלָה.

וכאומר, כשם שנתברך שם שמצאצאיו בני ישראל, מקלקולו של נח ביין, כן נתברכו ישראל מקלקולו של אחשורוש ביין.

וַיִּרְא חָם אֲבִי כְנַעַן אֵת עֲרוֹת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשָׁנָי אֶחָיו בְּחוּץ (ט, כב')

יש ליתן טעם לאומרו בחוץ. וכי מה לי היכן היו. ופירש הרמב"ן והנה החטא שראה חם ערות אביו ולא נהג בו כבוד שהיה ראוי לו לכסות ערותו

וממנו למדו דור הפלגה שנאמר (יא, ו') וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת. וההבדל בין דור הפלגה לנח שנח היה הראשון להתחיל חולין כתייד. ודור הפלגה היו הראשונים להתחיל חולין ברבים.

וכי תימא והרי היו דורות קודמים לנח שנאמר בהם (בראשית ד, כו') וּלְשֵׁת גַּם-הוּא יָלַד-בֶּן וַיִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ אֲנֹשׁ אֵז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה, ופירש רש"י אז הוחל. לשון חולין, לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה, לעשותן אלילים ולקרותרן אלהות.

יש לומר ההבדל שהדורות שנאמר בהם אֵז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה, היו יחידים שנודעו ברשעותם. אבל נח היה כביכול איש סודו של הקב"ה. והיה הוא הנקרא איש צדיק תמים מתעסק בחולין. לכן נחשב לו שהיה הראשון שהחל להחיל חולין בעולם. ולעומתו אברהם שהיה הראשון לקדש שם שמים לעין כל.

לעומקו של מקרא פר' נח

בְּשׁוּקָא. שמתוך ששמר על מצות הציצית, שמרה היא עליו שינוס החוצה, לשוק ולא יחטא לאלקים.

ובמדרש פליאה מובא שהציצית היא בגדי החמודות שלקח יעקב מעשו שלקח מנמרוד שלקח מאדם הראשון, היא הנקראת כתנות אור באל"ף, כפי שכתב ר' מאיר בתורתו. ויעקב לבשם בעת אשר קבל ברכת אביו יצחק. ונתנה ליוסף.

וְרָאָה מה בין יוסף לְחָם. יוסף יצא השוקא לפני העבירה, וינס מפניה. וחם יצא השוקא אחרי העבירה באביו, כמתגאה במעשיו. ואשר על כן נתקללו כנען וחם, ולעומתם שם ויפת נתברכו.

ועוד יש ליתן טעם מדוע יתקלל כנען. והרי אביו חם עשה מה שעשה ולא הוא. ורש"י פירש בשם רבותינו מהמדרש רבה כנען **ראה** והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל.

ושמא יש לומר שכנען לא נמנע מלראות את זקנו בקלקלתו, ולכן נתקלל. **ויש לשאול**, והרי מעשה חם באביו חמור יותר, אלא קללת הבן כמוה קללת האב, ובקללתו כלל

ולכסות קלונו שלא יגידנו גם לאחיו והוא הגיד הדבר לשני אחיו **בפני רבים** להלעיג עליו וזה טעם "בחוי" וכן תרגם אונקלוס "בשוקא" וטעם וידע את אשר "עשה לו" שגלה חרפתו לרבים. **עכ"ל**.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, יש לומר שתרמוז הפרשה לתוקף **מצות הציצית**. שלכן ציינו הבורא ית' **וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ**, לתקן כל רְאִיּוֹת האסורות. **וְשָׂם** שנוזהר ביותר לכסות אביו בכבוד ונמנע ביותר מלראות בקלקלתו, בזה זכה כפירוש רש"י לכיסוי של כבוד, וזכו בניו **לטלית של ציצית**. וכמבואר לקמן.

ולכן הדגיש הכתוב לְשֵׁנֵי אָחִיו בְּחֻץ. רמז למצות הציצית שתכליתה להיות **בחוי**. לקיים **וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ**. וגם **להסוברים שיש להסתיר את החוטים** על פי הסוד, על כל פנים יהיה **מסתכל בהם בעת הברכה**, כתרגום יונתן בן עוזיאל.

ואונקלוס תרגם **בְּחֻץ בְּשׁוּקָא**. וירמוז ליוסף **הצדיק** שהשאיר בגדו בידה של אשת פוטיפר וינס ויצא **החוצה**, ותרגם אונקלוס גם כאן

לעומקו של מקרא פר' נח

וייש להבין על מה ולמה נצטוו בני ישראל לקבור את גוג שבעה חדשים. ואם תאמר כדי לטהר את הארץ, מדוע יהיה מוטל דוקא על ישראל. והרי בימי גוג ומגוג יהיו הכל לעבדים לישראל.

וייש לומר שמזמן נח כבר נצטוו על הדבר, כפי שמביא רש"י בפירושו עה"ת. והיא תכנית של קורא הדורות מראש. אשר בעת השתכר נח ונתגלה קלונו, באו שם ויפת להציל כבודו של אביהם, שנתבזה על ידי חם אחיהם. ושם נאמר: ויקח שם ויפת את-השקלה וישימו על-שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו.

מפרש רש"י: פרק ט' פס' י"ח: ויקח שם ויפת. אין כתיב ויקחו אלא ויקח, לימד (ב"ר לו, ו.) על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו, שנאמר אתן לגוג מקום שם קבר (יחזקאל לט, יא.).

יוצא איפוא ששם ויפת זכו במדה כנגד מדה לכיסוי של כבוד. הם כיסוהו בכיסוי של כבוד שלא יתבזה,

קללת שניהם. ומדה טובה מרובה, ברכת הבנים כמוה כברכת האבות, ובברכתם של הבנים נכללים אבותיהם. כברכת יעקב לאפרים ומנשה, ויקרא בהם שמי ושם אבותי.

ויקח שם ויפת את-השקלה
וישימו על-שכם שניהם (ט, כג')

מפרש רש"י: [פרק ט' פס' י"ח] ויקח שם ויפת. ויקחו אין כתיב כאן אלא ויקח, לימד (ב"ר לו, ו.) על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית. (וכמפורש לקמן בענין גוג ומגוג).

והיה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר בישראל וגו' וקברו שם את גוג ואת כל המונה וקראו גיא המון גוג: וקברום בית ישראל למען טהר את הארץ שבעה חדשים. (יחזקאל, לט, יב)

לעומקו של מקרא פר' נח

שנתאמץ פחות במצוה יזכה במותו בלבד לכיסוי של כבוד והוא להיקבר, שתכסהו האדמה ולא יהיה למאכל עוף השמים.

ועדין יש לשאול, והרי בנים רבים היו לשם, וממנו עממים רבים, ומנין שיזכו לטלית דוקא בני אברהם, **אלא יש לומר** על פי המדרש רבה, (בראשית, פרשיה מג, ט') שכאשר אמר אברהם למלך סדום (בראשית יד, כג') **אם-מחוטל ועד שרוף-נעל ואם-אקח מקל-אשר-לך ולא תאמר אני העשרתי את-אברם** אמר רבי אבא בר ממל אמר לו הקדוש ברוך הוא את אמתך אם מחוט, **חייך שאני נותן לבניך מצות ציצית**, היך מה דאת אמר (במדבר טו, לח): ונתנו על ציצת הפנף פתיל תכלת, ומתרגמינן **חוטא דתכלתא**.

היוצא איפוא, שמצות טלית ניתנה לבני שם. ועדין איני יודע כביכול מי יקבלנה. וכאשר בא אברהם ואמר אם אקח מחוט וגו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם, נבחר אברהם אבינו מכל צאצאי שם להיות זוכים בטלית עם ציצית.

לכן יזכו לכיסוי של כבוד. **שם**, יזכו בניו לטלית של ציצית, ויפת יזכו בניו שיכסו את גוג ומגוג וכל חילותיו **בעפר**, לאחר מלחמת גוג ומגוג, ולא יהיה למאכל עוף השמים.

ורש"י נתן טעם מדוע שפר חלקו של שם, יותר מיפת. שהרי שניהם נתאמצו במצוה. אלא ששם נתאמץ יותר. שנאמר **ויקח שם ויפת את-השמלה**, פרסם הכתוב את שם לפני יפת. ועוד שכתוב ויקח ולא ויקחו. כלומר שהאחד נתאמץ יותר ואיזה הוא זה שם שכתוב ראשונה. **ויקח שם**. לכן מבני בניו של שם יזכו לכיסוי של כבוד בחייהם, בתפילה, היא הטלית של ציצית, וגוג ומגוג מצאצאיו של יפת יזכו לכיסוי של כבוד לאחר מותם, לקבורה.

ועל כך יש לשאול, והרי יש לפניו יתברך דרכים רבות לזכות את ברואיו. ומדוע יבחר ליפת דוקא לזכותו במותו, ולא בחייו. **ויש לומר**, על דרך מה שהכתיב בתורה **וחי בהם. שהמצוות נתנו לחיות בהם**. ושם נתאמץ במצות **כיבוד אב**, שניתנה גם לגויים. ולכן זכה בחייו לטלית נאה לבני בניו, הם עם בני אברהם. ויפת

לעומקו של מקרא פר' נח

והזו"ל רמזו לזה במסכת ברכות, (דף י' עמ"א) למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו [והכוונה לגוג ומגוג שבא למרוד בהקב"ה] אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד באביו, אלא הוה [שכך היה עם אבשלום שמרד באביו] הכא נמי הוה כלומר כך יהיה בגוג שמרד ברבו.

כאן גילה הכתוב, על ידי אבשלום, שכל מה שגוג מורד ברבו כבר נמצא בשרשים של זלזול בכבוד אב על ידי יפת מאבותיו. ושמו מוכיח עליו, אב-שלום. שאם בן יכבד אב ועבד אדוניו, אזי שלום יהיה לו. **ודוד המלך ראה לתקן את הדבר הזה משרשו** לכן אמר בני אבשלום בני בני וגו' שמונה פעמים, להעלותו ולהחזירו לשרשו. ואמרו בגמ' (סוטה י' עמ"ב) שבע פעמים להוציאו מגיהנום, ופעם שמינית י"א להביאו לעולם הבא. כלומר להחזירו לשרשו. ויש לומר שעל ידי תפילת דוד המלך, החזירו לשרשו של אברהם אבינו שאמר ליצחק הנני בני, ונאמר גם שם בני, בנו, שבע פעמים.

ודייקא נמי ברש"י כדלעיל, על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית. והיינו, שעל ידי שם זכו לטלית בלבד. והיא של ציצית, אבל עדין ללא ציצית. ובציצית עצמה זכו רק בבא אברהם, ובזכות שאמר אם אקח מחוט וגו', זכו בזכותו לפתיל תכלת הוא הציצית להיות על הטלית שניתנה להם על ידי שם.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שבזכות הכיסוי כבוד של הציצית, וציצית דומה לרקיע, זכו אחרי כן כל עם ישראל על ידי אהרון גם לכיסוי כבוד של ענני כבוד. כי אהרון הכהן נתכהן בבגדי כבוד, של כהונה, ולכן ראוי שיהיו ענני כבוד על ידו. **וכל היקר הזה על ידי התאמצות במצות כיבוד אב, שהיא דוגמא לכיבוד אבינו שבשמים.** ויפת שלא נתאמץ במצוה זכה לכיסוי הקבר. ויש לומר שלכן קוראים את קבורת גוג בסוכות. שעל ידי כך מתבררת מתנת קורא הדורות מראש לבני בניהם של שם ואברהם, בעודנו יושבים תחת צילא דמהימנותא היא **כיסוי כבוד** זכר לענני הכבוד. ולכן נקראת **סוכה כך**, מלשון **כיסוי**.

לעומקו של מקרא פר' נח

סופם של המעשים מי יְשׁוּרֵם, אלא רק הקב"ה יודע תעלומות.

וזה שסיים הפסוק וְעָתָה לֹא-יִבְצָר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמֶוּ לַעֲשׂוֹת. ופירש"י בתמיהה, יבצר לשון מניעה. וכאומרו, האם יחשבו שאין מונע מהם והרי ההשגחה המניעה את כל העולמות, היא תמנע מהם.

ועל דרך הצח, אפשר לומר לא יִבְצָר מֵהֶם גם בניחותא. שכל קלקולם כקלקולו של נח בא מן היין, ועתה לא יִבְצָר מהם בציר הענבים לעשות מהם יין לקלקול. וזה שפירש"י (ט,כ') שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת.

וְהָיִינוּ בָהּ, מאי נטיעה אחרת. מובא במדרש ב"ר נטיעה שאין עמה תקלה, כגון עץ הזית, שלא נשטף במבול.

ולעומקו של מקרא יש לומר מאי נטיעה שאין עמה תקלה, נטיעת עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר. וכן נטיעת האמונה, לספר בשבחי ה' והשגחתו אשר הנהיג את התיבה, וכו'. שהיא נטיעה שאין עמה תקלה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שלכן נצטוו ישראל לקבור את גוג שבעה חדשים. שעל ידי התאמצות בקבורתם, שבעה חדשים, מעלים גם הם שבע פעמים את מצות כיבוד אב.

וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עָם אֶחָד וְשִׁפְהָ אֶחָת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעָתָה לֹא-יִבְצָר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמֶוּ לַעֲשׂוֹת (יא,ו')

וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת.
יש ליתן טעם מאי וְזֶה וּמַאי הַחֲלָם.

ולעומקו של מקרא יש לומר, וְזֶה הכוונה לנח שנאמר בו זֶה ינחמנו. הַחֲלָם שלמדו כולם מנח שנאמר בו וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַע כָּרֶם (ט,כ') ופירש"י שם עשה עצמו חולין. והתחילו כולם לעשות חולין בעולם כמוהו.

ועוד יש לומר כאן למדה התורה כלל גדול בהשגחת השם בעולם בענין הכל צפוי והרשות נתונה. שאע"פ שהכל צפוי, עדין הרשות נתונה לאדם. אבל רק להתחיל את המעשה. כי

לעומקו של מקרא פר' נח

וזה שמובא במדרש רבה, אָמַר רַבִּי לְוִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אֵין לָהּ, הָיָה לָהּ. [כלומר בסופה היה לה]. וְתַהֲיִי שְׂרָיָה עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד, [ובסופה] הָיָה לָהּ, וְה' פָּקַד אֶת שְׂרָיָה. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר רַבִּי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רִגְהָ וְצִהְלֵי וְגו'.

ומסיים המדרש, צִיּוֹן הִיא דֶרֶשׁ אֵין לָהּ, וְהָיָה לָהּ (ישעיה נט, כ): וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל, (ישעיה נד, א) רַבִּי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רִגְהָ וְצִהְלֵי לֹא-תִלְדָה כִּי-רַבִּים בְּנֵי-שׁוֹמְמָה וְגו' אָמַר ה'.

וכאומרו: הֵהֱתַעֲוֹרוֹת שֶׁל אַבְרָהָם וְשָׂרָה לִלְכַת אַרְצָה כִּנְעַן עִם צִוּוֵי ה', מִמֶּנָּה תּוֹצְאוֹת חַיִּים עַל יַדֵי קוֹרָא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ לְעוֹרֵר דְּרִישַׁת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם עַת וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל בְּב"א.

וַיִּמַּת תִּרְחָ בְּחָרָן. (יא, לב)

פִּירֵשׁ רַש"י בְּחָרָן הַנּוֹ"ן הַפּוֹכָה, לֹמַר לךְ עַד אַבְרָם חָרוֹן אָף שֶׁל מְקוֹם. וּבַמְסוּרָה לֵאחַת הַשֵּׁיטוֹת,

נכתבת הנון כך:

כשרגל הנון לא באמצע ראשה אלא כאילו התרחקה שמאלה והראש נוטה ימינה. ועל דרך הצח: הגבורה והדינים המרומזים בשמאל התרחקו, וראש הנון נוטה ימינה לכיוון קו החסד, ומרמז על אברהם עמוד החסד הממשיך לעולם חסדיו של מקום.

להפטרת נח

לפשוטן של דברים נקשרה הפטרה לפרשה ע"י הפסוק (ישעיהו נד, ט) כִּי מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְר מִי נַח עוֹד עַל הָאָרֶץ וְגו'.

ולעומקו של מקרא, יקשור תחילת ההפטרה לסיום הפרשה. שנאמר וְתַהֲיִי שְׂרָיָה עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד (יא, ל) ותחילת ההפטרה היא רַבִּי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רִגְהָ וְצִהְלֵי וְגו' (ישעיהו נד, א).

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל:

leshem895@gmail.com